

"AGERI" - tik "IZAITE" - rat

Udaberria bazuan han harat eta ilun nabar hura uda beteko ilun nabar baten usainekoa zen. Mutikoeri begira iragaiten zuen denbora hura, MARKES, gure mutil zaintzaleak, luze atxemaiten zuen. Ehun bat haur, jarririk leku batean bi orenez atxikitzea ez da lan bat errexat! Beti bazen bat edo bertze, lana utzirik, zolapeko ulien kondatzen hasten zenik edo ondoko lagunari hitz bat erran gabe bortz minuta pasa ez zezakenik. Orduan behar zen uli kondatzailea lurrerat jauts-arazi, mihi zaluegia ixil-arazi.

Egun, nahiz estuda ixtante fini zen, ez zen mutikoen artean, bertze egunetan, tenore berean, hedatzen zen nardamena. Berinak haundi haundia idekiak ziren. Egunaz egin saparen ondotik atera aize xuri freskoak, berekin zakarran aments amultsu ezti batez bete zuen estuda guzia. «Ainsi parlait Zarathoustra» Nietzsche-en liburua irakur zezaken Markes-ek. Mutilen artean bazabilan harat eta hunat, kopeta gora, ezpainak zimur... Gizon haundiek, indartsuek, arrazakoek, heiek merezi zuten bizitzea! Bainan zonbat herbail munduan! Hoiek ziren Michel Zabaleta, Pierre Olazo, Jean Argain mutil gaixoak, beti puni, beti azken, beti zikin eta piltzar, geiago eztzizan ikus estudaren zolan behin betikotz Markes-ek ezarri tristeak. Lehen bankoetan, berari hurbil hurbila, han zituen aldez Bernard Bidegain, Jakes Zabala, Hery Garmendia mutil argi eta elegantak... azken hauientzat, Markes-ek bazuen irri ezti, solas goxo! Bazuen ere, erran dezagun, jelosgo, nahiz holako sendimendurik bazuela Arrazako mutil hauen alderat ez zuen bere buruari ere aisa aitortzen!

Bazuen ere jelosko... Nor zen eta gure Markes? Jende haundietarik ote zen? Zergatik zagon Baionako ikast-etche aberatsen hortan mutil zain? Arnegi Iparragerreko seme hau ez zen aberatsetarik, hurbiltzekorik ere. Iparragerrea han nunbait, mendi erreka erroitz batean galdu etxe txar bat zen, haurrez lurrez baino aberatsagoa. Zortzi seme alaba bazituzten haziak Iparragerrean, Markes zortzie-

tan gazteena, zortzietan eskolatu bakarra zen. Bere aita besoeta-koak, Manex, berrogoi urte hartan, Nevada-ko mendietan, galdurik, artzain zagon donado zaharrak pagatuak ziozkan eskolak, «zerbait, noispait, norbaitentzat» egin nahiz, harek ere.

Gure Arnegitarra ez zen baitezpada mutil argi hetarik, ibiliaren bortxaz iraganak zituen etsaminak, nahiz oraino bere «licence en droit» ukaiteko zertifika bat falta zuen. Hogoi ta sei urte zituen orai Markes-ek eta Manez-ek ez zion lehen bezenbat diru igortzen aski haundi zela iduritzen baitzitzaion bere bizia berak egin zezan. Gobernamentuak bere laguntza ekendua zion azken etsamina huts egin eta. Bere ixtudioak fini bide nabar, diru puxka baten irabazteko zagon Markes mutil zain. Diruak eta eskolak gure Arnegitarra zintuz betetzeko orde, urguluz ezarria zuten haunpaturik, arras bere buruaz harturik. Iduri zitzaion orai jende arrazakoen mailerat igana zela, bainan huts bat sendi zuen halere bere baitan... Bere aitama gaxoak, bere zazpi anei arreba ez eskolatuak nolaz ken gogotik? Bai jelos zen zaintzen zituen abokat ete mediku seme hauietaz. Zazpi orenak jo zituen. Orai Markes libro zen, orai joan zitaiken Baionako nexkatxa pollit eta intelektualekin filosofiaz edo nik dakita zertaz solas egiterat. Mutiko ederra zen alabainan Markes eta bazakien jaun haundi gisa beztitzen. Noiz nahi jauntzi «costume» berria, egun oroz atorra xuri pollita, goizean ttattarra bat, arratsaldean bertze bat. Bai mutiko ederra, jendekina, dirua bazuela sendiarazten zakiena. Manez-en diruarekin erosi SIMCA 1.000-a ez zena hor lekuko? Eta zer behar da geiago, Baionako lorerik ederrenen bere ganat biltzeko, ulia eztirat bezala? Iragan hamar urtean bazuen zombait panpirin enganaturik!

Libroago izaitteagatik hirian ganbara bat alokatua zuen. Oinez jina zen egun lanerat, nahiz maite zuen bere oto herri ederrean ikusia izaittea. Atera zen, mirailaren aitzinean bulta ederra egonik, elurra bezein garbi, haritz arbola bezein jaun. «Parc des sports» -etik barna itzuli haundiaren egiteko xedea hartu zuen egun. Ilun nabar hura ezitia zen eta segur ederrak zitaizken, bide hori hartuz, Markes-ek ikusiko zituen hiru haritz ondoak. Barneko hutsa betetzen bezala zioten haritz hek, bere barnean zerbait edo hobeki «norbeit» iratzartzen. Ardura bide hura, nahiz luzeena, hartzen zuen gure Arnegitarrak. Iparragerriko etxe aintzinean bazin haritz bat gaitza, Markes-en aitatxiren aitatxik landatua.

Nehor haundirik ez zen gertatu Errobi zubirat artean, bainan bere haritzak, etzaterat zoan ekiaren leinuruez jauntziak, luzaz eta luzaz goxatu zituen beren ospe eztian. Bertze mundu batetako loriaz eginikako bake batean bertze aldi bat oraino ezarria, bazuan Markes. Irria eskapatu zitzaion gora gora bere ahotik aditu zituelarik

hitz hauck «Zer gerta laike nitaz, nere haritzak ez banitu?» Irria eskapatu zitzaion, bainan konprenitu ere, ximixta batean bezala, Nietzsche-ek eta andre ederrek betetzen ez zioten barneko hutsa haritz heiek betetzen ziotela, deusek ezin kenduzko barneko herstura, haritz heiek, xtant batentzat bederen kentzen.

Orai Errobi-ko zubirat ari zen heltzen. Ibaia dirdiran zagon iguzkiak etzan aintzin ahantzirik han utzia iduri zuen zetazko birbira batean. Harat hunat zubiaren gainean bazebilan oto eta oinkari. Markes ez zen berehala ohartu «Nive» kasernako zubiaren alderdian jendea ari zela metatzen. Kaserna aintzinean, guardian zagon soldadua jina zen zubiraino, bere arma eskuan, eta dena jestu han ari zin. Hurbildu zen Markes ere eta bertzek bezala behatu urerat. Esku batez adar ondo bati lotua, burua doi doia uraren kanpoan, kuran tak batetik bertzerat eremaiten ahal, aisa ezagutu zuen Urbeltzeko Mayie, Iparragerreko lehen etxeko alaba.

Zubitik begira zaudenek iduri zuten bazakitela zer egin behar zen, bainan batek ere ez zuen egiten. Zendako jauzi egin ote zuen Markes-ek? Bere lehen auzoa itotzerat ez uzteko? Eierikari abila zela hango jendeari erakusteko? Azken arrozoin hunek bazuen bere pizua, bainan funtserat eta nork daki?

Mutil gazteak aisa atera zuen Mayie eta ur bazterrerat orduko menturaz, ehun baziren, kuriosak, bi arnegitarrak inguratzen zituztenak, jakin beharrez... Mayie gaixoa, hotzez, beldurrez ikaran Markes-en besoari bi eskuz aztaparka lotua, han zagon. Gure mutil zaintzaleak konprenitu zuen deusek ez zituela esku hek laxaraziko, (Mayie-k bera ere ez zuen laxatuko, atxeman arte...) Zonbait zekunda egon zen ez jakin zer egin.

Ah! zendako bada iragana zen zubi hartarik? Hartan berean beti haunditzen ari zen jende multzoaren artean ikusi zuen Solange Delarue, nextkatx elegant intelektuala; ikusi zuen ere begi kolpe berean bere jauntzi busti lohitua. Su eman baliote ere ez zuen lasterrari bortizkiago emanen! Zonbait xahar eta andre ere aurtiki zituen hain zen xixtian partitu. Hiriburua alderat ur bazterrez doan xendra hartu zuten Mayie-k bazuen aski lan ezin segituz bainan lasterka ez bazen errestan bazuan mutikoaren besoari indar guziez lotua.

Noaraino joan ote ziren ola? Hats hauntuak gazten ondo baten erroen kontra behaztopatu eta erori arte. Hata berriz jin zitzaioenean, orduan zion bakerrik lehen solasa Markes-ek eman Mayie-ri: «Hemen bederen nehork ez gaitu ikusten... Beharrik hor gertatu niz, ez zinuen luzaz atxitzen ahalko zure adarre... «Hitz horiek erraiten ez zion behatzen ere bere haur denborako lagunari. Iparragerrea ete Urbelxea auzoak ziren alabainan, Markes eta Mayie adintsuak eta tipian ardura elgarrekin jostetan arizanak. Bainan Mayie-ri behatzea,

Mayie eskoletan ez erabiliari behatzea, gogoratzea zen Arnegiko pentze, alor, baratze txar eta patarrek azpiratu, lehertu, jan labo-ari konkoreria... Gogoratzea zen berrogoi urtez donado eta bakar Nevada-ko desertuetan higitu Markes-en eskolen pagatzaila. Eta oroitzapen horiek Solange Delarue-k eta Bayonako Solange guziek ez zituztin jakin behar eta beraz Markes-ek ere behar zituen ahantzi.

Mayie-z zer zakien Markes-ek? Doi doia zakien Bayonan zela neskato plazatua familia batean. Nolaz eroria ote zen urerat? Hain segur urari begira jarri eta sobera ukurturik joana zen... Funtsean ez zuen inportarik eta ez zion galdatu ere... Ez, Solange heldu zitzaion gogorat, hunek ikusia zuen Mayie-rekin eskapatzen eta behar harkozen zerbait gezur aski haundi atxeman lehen bezein eder hortik ateratzeko Mayie-k tenore hartan atxeman zezakzen hitz bakarrak hauxe ziren: «Markes, milesker, ba, zu izan ez bazina itoko nintzan...» eta: «Markes ez nezazula utz... burua nahasia dut... Ni-haur uzten banuzu...»

Orai iluna nunbait han eroria baitzen, gure Arnegitarrak pentsatu zuen sar zitaikela bere etxean nehork ikusi gabe. Mayie-z zer egin? konprenituko ahal zuen berak... hitzik ez zion erranen, bere bidean motz motza ezarri eta fini.

Xutitu zen Markes, xutitu zen Mayie. Mutikoa aintzinean, nexkatoa ondotik beldu ziren Markes-ek ganbara alokatzen zuen etxearen aintzinerat. Bere leio perde eta pareta xuriek, bi estaiako etxe pollit hura Aldudar amerikano batzuek erosia zuten. Berak, aitamak lau haurrekin eta aitaso zaharrarekin gaineko estaian bizi ziren. Markes-i alokatzen zioten ganbara lehen estaian zen, bazen ere hor bertze familia bat.

Betbetan ihurzuri mutuska bat aditu zen. Hedoi beltz itsusi batzu heldu ziren itsas aldetik karraskan. Euria zen. Laster behar zen sartu.

Borta aintzinean geldituak ziren. Euria turrustan hasiko zuen ix-tante. Markes-ek pentsatzen zuen hor bederen utziko zuela Mayie-k... bainan ez, xakur bat iduri, Mayie hor zagon Markes-en ondoan. Eskua tinkatzerat aboatu zitzaion mutikoa: «Bihar artio» bat erranez. Ordu berean gaitzeko ximixta batek denak argitu zituen eta gure mutil zaintzaleak ikusi zuen lehen aldikotz hoinbertze bere ganik urrundu nahi zuen neska gaizoa.

Ximixtak Mayie-ren zaia gorri eta tuikota berdea ezin erranezko dirdira batean argitu zituen, deitoragarriago egiten zutelara tinta tinta zarioten ilen artetik beha zagon xakur jo behara. Zerbait pena piztu ote zuen behara triste horrek mutikoaren bihortzean? Dena den ez zen menturatu neskatoaren despegitzerat.

Alta behar zen handik lekutu. Norbaitek ikus zezaken han Mar-

kes. Ez zen baitezpada neska batekin norbaitek ikusteaz samurtuko, partikulazki neskatoa ederra balinbazen, bainan Mayie ez zen nehon etzena, hurbiltzekorik ere: zango sagarrak lodi, maingu puxka bat ere egiten kurritzean, paporik baterez, arpegi ilun bat, salamandra hutsa zen Mayie Markes-entzat.

Ikusiz Mayie gorri eta berdez, bizi sukar eta esperantzaren kolorez beztitua, irri tzar bat heldu zitzaion ezpainetarar. Mayie itsusia zen, egon zadila itsusi. Neska gaizoak egin zezazken indar guziak nunbait hartaz zerbait tirria edo gutizia sortarazteko ez ziren bakarrik debaldeak bainan oraino hobeki baizik ez zuten nabarmentzen Mayie-ren itsusia. Ezpainak gorri zitzala Mayie-k, ez ziren ezpain gorriak ikusten bainan tinda zen ikusten ezpainen gainean, tinda puska bat irri egingarri, zikingarri, nardagarri; ileak kizkuraturik gibelerat bota zitzala «gure zalamandrak», bisaiaren erdi erdiko sudurra han zen sekulan baino haundiago eta makurrago gogorat emaiteko ile artaitzailerin mekanika pizua. Horra, gogorat heldu zen «mekanika» bat... emeak ar-aren bereganatzeko asmatu jukutria Mayie-k ezin gorde, ezin enplea... bere kontra baizik! Itsusia zen Mayie, egon zadila, ez zuen iguzki adar bat merexi; ez zuen urostasunerako drexorik!

Euri tintak beti eta larriago, beti eta usuago lehertzen ziren errege bidean. Ximixtak usutuz zoazin eta orzantzaren zartak hartzen ari zuen mehatxu. Mayie ixilik zagon. Markes ez zen samur hoinbertze burrunbaz, hola Mayie-ren eta bere arteko ixiltasuna zerbaitek betetzen bezala baitzion.

Ba, «zalamandra» hura lapatin bat bezala sendi zuen berari lotua eta halako kolerak eta desgustuak hartu zuen nun indar egin behar ukan baitzuen gora gora ez oiuhu egiteko: «itsusia duk... duala bixtatik... Ba mundu huntan badituk bi izaite mota: maitatzea mezezi dutenak eta ahantzi behar direnak: hok ditak xaharrak, xaharrak herioak bere detzala; hok elkorrak, konkorrak... izan ditela hiri bereziak elkorrentzat, konkorentzat... hok dituk eriak, sekulan sendatuko ez diren eriak, heien ganbaren murruek izan ditela lodi kanporat pleinurik ez dadin entzun... hok dituk jende herrestak, beren bizian diru puxka bat aldaratzeko izan ez direnak... hok munduko Mayie «zalamandra» guziak... O ¡Zuek! mundu huntako ontakinak (excrement), leku! Gizonak, «behar bezalako gizonak» bizi ditin burua xut eta lurrerat begiak apaltzean ikus dezatela zerbait garbi! Zarathoustra-ren katixima ontsa ikasia zuen. Nor da funtserat eta ez dekienik katixima hori?

Neska gaizoa han berean utzirik igaiterat zolan bere ganbararat. Hartan berean ezin erranezko karraska batean su zirimola gorri batek sutan ezarri zuen bidearen bertze aldean zagon gazten ondoa, bi

gazteri ere inarrosaldi bat ona emaiten ziotela eta bat bertzearen kontra botatzen. Ai, ei bat gaitza bota zuen Mayie-k. Markes bera ikara batek hartu zuen. Senditzen zuen orai berari kontra neskatoaren gorputz beroa... «ez izi, Mayie, pasatuko da, murmurikatu zion (lehen hitz amultsua Mayie-ri erraiten zuela), eta pentsatzen zuen: «hau ere jendea... arima bat ukanki hunek ere... betikots egina hau ere... sekulan ezin suntsi... «Eta berak sobera jakin nola erran zion Mayie-ri: «Goazin ene ganbararat, han egonen gira uhar han iragan arte.

Mayie-k onartu zuen. Zer egin zezaken bertzerik? Izialdura sobera hezurretan barna sartua zuen, memento hartan ihes leku bat, ihes leku zen ber, errefusa zezan. Obazakien ba estimu ttipitan zaukala Markes-ek eta ezin bertzean zeramala bere ganbararat. Bertze orduz, egun guzietako bere hartan izan balitz, ez zuen sekulan Markes baten desarrañatzerik onartuko, bainan egun ez zen «bere» hartan. Mayie-k sinetsia zuen eta onartua esklaboen kasta-koa zela. Hala zen, ontsa zitaiken hala... (Onartua arras?...) Alabainan azkarrek uste badute heiek dutela bakarrik bizitzeko dretxoa, ainitz ahulek arrozoin emaiten diote.

Barne-bidean (couloir) egon behar izan zuek Mayie-k Markes-ek bere arropa bustiak kanbiatu arte. Ate artetik eskapatzen zen argi zirrindari begiak landatuak, han zagon barne bide beltz hartan, harrialdurak trapu egina.

Noizpait ideki zen ganbarako atea. Bazterrak zoin argi eta muntto ziren barne hartan! Argitan zen zola ezkoz. Bi trapuren ganean baik ez zen han sartzen. Mayie-k hoinbertze dirdira ikusi zuenean gibelerat egin zuen bainan barne bideko beltzak, berak jakin gabe nola, barnerat bota zuen. Markes-ek ez zuen deus erran. Kazeta bat ezarri zuen kadera baten azpian eta jestu batez erakutsi kadera Mayirie-ri. Ixilik zagon Markes bainan sendi zuen borroka bat sortzen bere barnean: «Hau ere jendea, Eternalaren itxurarat egina... berak nahi izanik ere ezin suntsi... «Bainan azkarrago: «leku, leku, Arnegiko malda zikinen lekukoa, leku...»

Mayie jarri zen kaderaren ixkinan, nahi ukan balu bizala ahal bezein leku gutti hartu, kadera osoa, eta Markes-en ganbaran batez ere, sobera baitzen harentzat. Ez, zen purtzilarentzat kadera ixkin bat aski zen!

Han zagon beraz gure neska tristea, ttonttorturik, burua apal, bi belauinak elgarri tinki, bere arropa bustien barnean ahal bezein tipi egina. Norbait sendi zuen ondoan bere majestateaz leherturik zaukana. Lehertzen zuen ere gure Mayie zirzila ganbara haren dirdirak. Nahiz begien altxatzerat ez zen biziki menturatzen, mahiaren erdian ikus zezaken paper azpiko berde eder bat, tinta untzi batean

luma baten urre garbia, haratxago dotzena bat pipa, forma eta kolore guzietakoak, ordre gaitzean emanek.

Ez zuen Mayie-k funtserat eta gauza haundirik ikusten. Ez zena afruntu egitea barne hartako Nagusiari begien altxatzea hoin xirrin zauzkan gauzerik? Denak garbi, denak beren lekuan, Norbait haundiren hatsak baktxari emanikako lekuan... Denak beren lekuan! harmonia deusek ez nahasten... salbu gauza bat ez bere lekuan: Mayie. Ganbara hartako munduan estranjer bat zela, ordre hartarat nahasmendua ekarria zuela han ziren lekuko, zola ezkotatuan, Mayie-k sartzean, bere espartin bustiekin utzi hiruzpalauz ta alimaleak.

Orai kondatzen zituen taxa hek: bat, biga, hiru! Zoin haundiak ziren! Nola kondenatzen zuten! Kexadura batek hartuak iduritu zitzaizkon orai barne hortako gauza guziak. Pipen ordrea orai irririegarri zen, oial zilar kolorezko balios baten azpian majestategazgon radio posta gaitzak ahalgeak hartua iduri zuen bere tronutik erori errege baten pare. Bere hersturan, buruaren itzultzerat, menturatu zenean neska malurosa, bi taularen artean zagon liburu leerroak jo ziozkan begiak. Nagusia bizkarrez baizik ez zuen ikusi. Liburu bat hartua zuken eta Mayie-ri iduritu zitzaion entzuten zituela liburu heietan mintzo diren izpiritu aipagarriak: «Zer duk hori? Norentzat gauzak? Xerriak xerritegian uzten dituk. «Mayie-rentzat eskoletan erabili jendea bertze mundo batetako segetuetan sartua zen, jende eskolatuak hartze zuen aldare gainean ohoratzen den saildu itxurari zor zaion errespetua, liburuak sakratuak ziren, haundiago eta sakratuago.

Ez, hoinbertze gaitzetsiren artean ez zauken geiago Mayie eta eskapat zerat zoan ohoin bat bezala, etxe guzia, osto baten pare, ortzi zarta ikaragarri batek inarrosi zuenean. Orro bat aditu zen gaineko estaian, gero karraskiaska batzu: Aitatxi! Aitatxi! Aditzen ziren atea idekitzen, jendeak eskaleretan lasterka. Etxe guzia asaldatua zen. Mayie ez zen bere lekutik higitu ahal izan. Iduritu zitzaion ez zuela geiago ez arima eta ez gorputzik «Ez» zen geiago edo izaitekotz daldara huts bat. Hain segur orai ganbara hartako samurgoa kreatzai-learn eta hunen obra guziari. Mayie desordre ekarle!

Markes ere atera zen eta deneri segi joan ikusterat zer gertatzen zen gaineko estaian. Jadanik jende ainitz bazin han eta ez zen errex ganbaran sartzea. Doi doia ikusi zuen lurrean etzana, aire gaxtoak errea, Aldudar aitatxi zaharra. Ikusi ere ximixta batean Piarreño eta Txomin ttipien bisaia deseginak, hipaka nigarrez ziotela: «Aitatxi! Aitatxi! Ez gitzazula utz ez zitela hil... xauri, xauri... «Markes-i sobera zimiko haundia egin zion horren ikusteak eta bere aldian negarrez hipaka hasi zin denen aitzinean... Markes nigarrez denen

aintzinean! Bortz minuta lehenago nahiagoko zuen bortzetan bere burua, Krixto bezala, kurutzefikatzerat utzi nigar bertzen aintzi nean egin baino. Bainan ez zen geiago oxtikoa, Txomin eta Piarrefiok beren aitaxi errearen aintzinean bazakoten berak barnean ahantzia zaukan zerbait sakratu iratzarturik. Nigarrez hipaka jautsi zin eta beriz ganbaran sartu.

Mayie ez zuen lehenbizian ikusi ere. «Aitaxi hila... sekulan geiago ez ikusiko... aitaxi lurrez estaliko... «Haur bat, bortz urteko haur bat bizala, hipaka nigarrez ari zin, ohearen gainean jarria, mihise xuriaz mateletako malkoak xukatzen zituela. Hitz ber berak erranak, nigar ber berak ixuriak zituen orai dela hogoi ta bat urte Iparragerreko salan, bere aitaxi hil eta.

Mayie-k, nola erran zer senditu zuen, ikusi zuenean Markes, mutiko eskolatua nigarrez Arnegiko atxo xaharrak hartzen diren bezala!

Bere gorputz asaldatua senditu zuen zerbait berri, zerbait haundiren apailatzen. Zerbait bazuen erraiteko harek ere eta senditu zuen erranen zuela. kolera saindu bat gorputz guzian hedatzen ari zitzaion eri eta zangoen puntaraino.

Markes-ek, bere hersturan, herstura haundiago baten zolatik heldu zen karrasia hau entzun zezaken: «Markes, erran behar dauzud, ifernutik atera nuzu... Nere burua botaiia nuen urerat... zuk atera nuzu...»

Jainkoak daki memento hartan barnea ilun zuen Markes-ek, bainan nundik eldu ziren ele horiek? Mayie zen mintzo eta orai bere kaderatik xutitua urbiltzen ari mutiko gaztea zagon oheari. Bi begiak sutan, eskuak aztaparka bezala krispaturik beti eta geiago oheari urbiltzen ari zen izaite hura oxtiko uli malet salamandra triste hura ote zen? Markes-ek ez zakien, gaineko estaian ikusiak bazion barnean zerbait premiatsu higiturik bainan orai beharrietarat heldu zitzaizkon eleek bazuten bertze mundu batetako oiharzuna.

«...Ifernuaren izigarria! eta harat abiatua nintzan... sartu nahi nuen esperantzarik gabeko erresuman... Nere ezin bertze eta hersturen erdian beti esperantza zerbait gelditzen zizautan... Noizpait muti gazte zombaiten arpegia araituko zelakoan... Nere lana noizpait behar bezala eginen nuelakoan... Bakea jinen zelakoan bainan hara denbora joanki eta goizean mirailari behatzean ikusi ditut nere lehen ile xurik. Orduan bi eskuak altxatu ditut denbora aztaparrean arrastatu beharrez. Goizeko seiak ziren eta erloiaren orratzak nik han geldiaraziagatik iguzkia berdin atera da eta eni iguzkiaren ateratzeak arratsean sartuko dela daut gogoratzen... Debrua ni baitan nuken, egun guzian boz adoragarri bat entzun dut egun ahapetik ari: «Gaua Mayie, gaua, Iguzki etzaterik sekulan ez geiago... ure-

rat sar eta fini... betikotz fini... betiko gau ezta, ontsa lo egiten delarik hautemaiten ez den gau ezta. Ez zuen lehen aldia boz enkantadore hori entzuten nuela. Orduan ene indar guziak eman ditut egun berriz biziari lotzen. Sekulan ez bezala entseatu niz ene lanaren ontsa egiterat bainan nagusiari arnoa zerbitzatzean haren basoan bezenbat eman dut kanpoan, nehoiz ez dut egun bezenbat baxera lurrerat utzi eta hautsi! Bazkal ondoan kafearen hartzeko salan zauden nagusi etxeko andereak beren hiru haurrekin. Orditut dut beharri eman beti eta plazer geiagorekin ura erakusten zautan boz mardarikatuari.

Kako xilotik huna zer ikusidutan.

Delphine etxiko alaba ene jեսtuen egiten ari zen. Kafitera harturik mainguru egiten zuen mahiaren ingurua. Gero kafea bakotxari emaiten erdia kanporat botatzen zuen eta bakotxak erraiten zion: «Merci, ma belle Poutzouk!» Nagusiak birak, Monsieur Dumerc jaunak, neretzat orai arte hoin ona zenak irria arras gauditua zuen. Irria gauditua... Orduan konprenitu dut zer nintzan: zanpantzar huts bat... Nere indar guziak irriegingarri!

Markes orai ohearen gainean jarria zen. Ikusten zituen azkenean Mayie-ren begi ximixtaren garra zariotenak... Ikusten Mayie-ren begitarte tindatua. Bainan hoinbertze zikinen artetik ele bat heldu zen garbia adinik gabekoa... Mayie ari zen bere izaitearen «erraiten», ageri zen korropilo bat ari zitziola barnean desegiten. Sekulan Markes-ek ez senditua hoin lodi bertze bat ondoan... Indar egin behar ukan zuen ez oihu egiteko: «Bainan Mayie, zu ere bazira? Ni bat zira zu ere?»

Mutikoaren begietan irakurtu zuen Mayie-k zerbait pasatzen ari zela haren baitan ere; urbildu zen Markes-i eta belaun bat lurtean emanik hasi: «Markes, badakizia zer den malurrerako sortua izaitea? Badakizia egundaino norbeiten ganik»; maite zitut ez entzutea zer den? dantzaren joan eta nehork egundaino ez dantzarazten... O! Igande ilunabarretako trixturaren iluna! O ba! Aitamak ukan ditut eta nahiz ez aberatsak erakusten ahal zaaten ttipia nintzalarik bederen mundurat emana nindutela... Gorputzez baizik ez naute sortarazi... ez duzu uste zuk ez dela aski? Ez duzu uste zuk aitamek bi aldiz behar dituztela sortarazi beren umeak? Lehenik gorputzez eta gero edo hobeki lehenago gorputzez? Urbeltzeko paretak xuxenak dira, bainan pareta heien harriak hotzak dira, munduaren muina berotzen duen hatsa ez dute pasatzerat uzten eta barne hartan hotzak bizia niz... eta nihauren burua enoagarri zaut trein baten beha gara batean iragaiten den denbora bezala! hogoi urte huntan jinen ez zela nakien trein baten beha nago.

Zer da mundua amodiorik gabe? Beti numero berak itzulikatzen

diren zirka alimale bat. Joanden hogoi urtean ni baitan ez da deus «gertatu»! Ba... Behin, igande arrasalde batez, orai dela lau urte, nere adineko nexkato inbalido bat, hiru egunez hartaz okupatu ondoan, utzi behar ukan nuenean, eskua bortizki tinkatu zautalarik, begietarat behatu zautalarik, orduan... zerbait «gertatu» zen ene baitan... Zerbait «gertatzen» ari dela mundu huntan, badakizia noiz dutan? Orai, memento huntan, Markes... Eta ama bat edo berdin aita bat ikusten ditudalarik haur ttipi baten karesatzen beren denboraren galtzen. O! Denbora sakratua, gizonak gizonari lekukota emaiten galdu denbora!

Markes aditzen zuenaz harrিতua zagon. Ez zakona, parte bederen bere itxorioa kondatzen ari Mayie-k? Zoin ziren Markes-en azken hogoi urte hautako gertakariak? Eta Mayie eskolan ez erabilia zitzaiona bere buruaz hoin egiazki mintzo? Nun ziren orai Solange Delarue-k hain ardura aipatzen ziozkan filosofo famatuak? Nun Zarathoustra haundiaren ebanjelioko egiak?

Dela memento bat ahalgegarri zaukan kreatura triste hura, orai norbait bilakatua zen eta mintzo zen egundaino Markes-ek norbeit mintzatzen aditua ez zuen bezala! Norbait bazuen han aintzinean larrutua izan balitz baino larruasago. «Nehork ez maite» titulutzat zaukan liburu baten ixkiriatzeko emeia suhar batek iragan zion gorputz guzia.

Mayie, Urbeltzeko Mayie, azkenean «ikusten» zuen! Eta Mayie-ri esker sartzen ari «izaite»-aren munduan, ateratzerat zoan Solangen «ageria»-ren mundutik. Sartzen ari... lau urte zituelarik iguzkiaren goizeko lehen urre errautsezko leinuruek erakutsi «izaitea»-ren munduan! Bere haur denborako lehen urteen loria, lehen urte heien ospea han zuen berriz.

Ixtil bat gaitza ari zela hedatzen ganbaran orduan ohartu zen. Ez zuen pentsatu ere ur harek ganbara ikintzen ziola. Ur hura ere, Mayie bezala, iduritu zitzaion lehen aldikotz ikusten zuela. Eta ur hura bere ganbara dirdiratsua zikintzen zion ur hura, ona atxeman zuen, gozo, maitagarri, garbitzaile, zintzur agortuaren kontsolatzaile, eta zinez ezin bertzean baizik itotzaile. Bake haundi batek hartzerat zeramala iduritu zitzaion Markes-i.

Mayie-ren bozak orai hartua zuen karsutasun bero bero bat. «Malurosek, Markes, Jainkoa hor dute kontsolatzaile. Enetzat ez zuen iduri kontsamendu hori ere goxa nezakela. Beldurra, Jainkoaren beldurra partikulazki, badakizia, Markes, zoin den izigarria? Badakizia kofesatu eta bekatu bat ahantzi edo gaizki errandelakotz kominiatzerat ez ausartatzea nahi laikelarik juntatu bere izaite guziaz Amodioz jaterat emaiten denari? Apez batek (neretzat mundu huntan amodioaren leinuru izan den izaite bakarra!) zombait eta zombait aldiz

kontsolatu nu, soleitu, púsatu beldurrik gabe Amodioaren jaterat... Zonbatetan ez daut errepikatu mundu huntan estranjer kausitzen den bat hemen egoiterat leia dezaken solas bakarra: «Jesusekin pasio-
nean zira, Jesusekin piztuko zira.» Bainan orai bi urte Afrikarat joan zen apez saindu maite hura eta ni laxatu... Sakramendueterarik urrun-
du eta esperantza nahi ukan dut galdu behin betikotz...

Esperantza galdu behin betikotz... Erakutsi orori banintzala ni ere hil eta bederen ohart ziten banintzala ni ere! Hori da ene pasio-
nea, kanporat ez da ageri. Mundu huntako zoin maluros kategorietan ezar ni? Nere ama ez zen gizonkaria, nere aitak ez zuen edaten, kanpoz ez naiz eri... Nehoren aitzinean ez dut dretxorik maluros agertzeko...»

Nehoren aintzinean ez dretxorik maluros izaiteko... Markes-ek Mayie-ren eskua ezitia berean hartu zuen. Mayie-k orduan ahapetik murmurikatu zion: «Markes, erran behar dauzut, orai erraiten ahal dauzut, senditzen dut erraiten ahal dauzutala, nere burua urerat botaia nuen ba igande arratsaldetan pausatua nuen etsimenduaren geigo ez ikusteko, bainan geiago oraino NIHAUREN buruaren ez ikusteko! Nihaturen buruaz nuen ahalgeak nau bota urerat eta geiago ez nihaur ikusteko nintzan gorri eta berdez jauntzia, aurpegia tindaz estalia urerat abiatua...»

«Ederra zira, Mayie, ederra zira...» Markes segur zen orai Mayie-k sinetsiko zuela eta oxtion ahalgegarri zauzkan ile busti hek orai onak zeizkion... tinda joanen zen gorderik zaukan arpegi har-
tarik... Garbitzen da zikina... «ederra zira Mayie, denetan ederrena zira...» Eskuak elgarri emanik han gelditu ziren begiak begietan «IZAITEAREN» ospe eta bozkarioan azkenean sartuak elgarri behara ixil batean ziotela: Ginaizken ez «izan», GRAZIAZ gira, AMODIOZ gira... AMODIOZ...

MICHEL ITZAINA

